

BIBLIOTECZKA HISTORYCZNA

Zarząd Ogólnopolskiego Stowarzyszenia
„Rodzina Policyjna 1939r”
w Katowicach

Grzegorz Grześkowiak

RYS HISTORYCZNY POLICJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO 1922 - 1939

40-038 Katowice

ul. Lompy 19

tel. (32) 2001813

www.osrp.policja.katowice.pl

RYS HISTORYCZNY
POLICJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO
1922 – 1939

Wojciech Korfanty
1873 - 1939

SPIS TREŚCI

❖ ROZWÓJ HISTORYCZNY.....	str. 5
❖ ORGANIZACJA POLICJI ŚLĄSKIEJ.....	str. 7
❖ STRUKTURA POLICJI ŚLĄSKIEJ.....	str. 8
❖ SZKOLENIE, UZBROJENIE I ZAOPATRZENIE.....	str. 10
❖ EPILOG.....	str. 11
❖ USTAWA O ORGANIZACJI POLICJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO.....	str. 12
❖ GŁÓWNI KOMENDANCI POLICJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO 1922-1939.....	str. 19
❖ ODZNAKA PAMIĄTKOWA POLICJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO.....	str. 24
❖ BIBLIOGRAFIA.....	str. 27

ROZWÓJ HISTORYCZNY

Po przegraniu I Wojny Światowej przez Niemców oraz z powodu wybuchu Powstania Wielkopolskiego 1918-1919, na terenie Górnego Śląska ze zdwojoną siłą odżyła idea powrotu do macierzy. Na początku 1919r. zaczęto organizować grupy bojowe Polskiej Organizacji Wojskowej, które gromadziły broń, amunicję oraz szkoliły członków do przyszłej walki o wyzwolenie Górnego Śląska. W sierpniu 1919r. wybuchło I Powstanie Śląskie, ale z przyczyn militarnych i politycznych Powstanie to upadło.

W tym czasie na terenie Górnego Śląska pełniły służbę cztery rodzaje niemieckiej Policji, które miały następujący podział obowiązków i kompetencji w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego:

- Sicherheitspolizei (Policja Bezpieczeństwa),
- Staatspolizei (Policja Państwowa),
- Kriminalpolizei (Policja Kryminalna),
- Landjägeri (Żandarmeria).

W sierpniu 1920r. wybuchło II Powstanie Śląskie. Bohaterska postawa robotników śląskich przekonała ostatecznie przedstawicieli z Międzysojusznicej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej Górnego Śląska z siedzibą w Opolu, że nie można przeprowadzić plebiscytu w warunkach, gdzie Polacy są pozbawieni ochrony przed działaniami szturmowców niemieckiego Freikorpsu i Selbstschutzu.

Za cenę zakończenia II Powstania Śląskiego udało się Polskiemu Komitetowi Plebiscytowemu wyrzucić na „Radzie Trzech” szereg ustępstw na rzecz Polaków. Najważniejszym z nich było wycofanie z terenu przyszłego plebiscytu niemieckiej Sicherheitspolizei i zastąpienie jej przez nowo utworzoną Policję Plebiscytową, która z czasem zmieniła nazwę na Policję Górnego Śląska na prawie parytetu, tzn. zgodnie z tym połowę funkcjonariuszy Policji mieli stanowić Ślązacy polskojęzyczni mający równorzędne prawa i obowiązki służbowe co funkcjonariusze niemieccy.

Polscy funkcjonariusze Policji Górnego Śląska (Policji Plebiscytowej).

Po zakończeniu II Powstania Śląskiego pełnienie służby w ochronie ładu i porządku publicznego objęła niemiecka Policja aby w krótkim czasie ponownie ustąpić miejsca Policji Górnego Śląska na terenach przemysłowo - miejskich i Straży Gminnej na terenach wiejskich.

Policja Górnego Śląska przyczyniła się w dużym stopniu do utrzymania ładu i porządku publicznego w czasie plebiscytu i po jego zakończeniu. Oddała również duże usługi w czasie trwania III Powstania Śląskiego, kierując na pierwszą linię pododdziały składające się z jej polskich funkcjonariuszy. Pododdziały policyjne były bardzo dobrze wyszkolone, uzbrojone i wyekwipowane co stanowiło o ich bardzo dużej wartości bojowej. Funkcjonariusze Policji Górnego Śląska w III Powstaniu Śląskim przelewali krew na polach bitew pod Górą Św. Anny, Gogolinem, Grabówkami, Paruszowicami, Czerwionką i Krasowem, składając swe życie w ofierze na ołtarzu odradzającej się po latach z niewoli Ojczyzny.

W 1918r. po upadku monarchii Cesarsko – Królewskiej w Austrii, na terenie Śląska Cieszyńskiego utworzona została Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego, której głównym zadaniem było administrowanie tym terenem do czasu plebiscytu, kiedy to mieszkańcy mieli wyrazić się o przynależności do Polski lub Czechosłowacji.

Działalność administracyjna Rady obejmowała swym zasięgiem powiaty: frysztacki, cieszyński i bielski. Do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego utworzono Żandarmerię Krajową z dowództwem w Cieszynie. Funkcjonariusze Żandarmerii Krajowej pełnili służbę na terenach administrowanych przez Narodową Radę Księstwa Cieszyńskiego.

W styczniu 1919r. Armia Czechosłowacka dokonała zajęcia Zaolzia. Jednostki Wojska Polskiego na granicy południowej będące jeszcze w formie organizacji, nie były w stanie stawić większego oporu Armii Czechosłowackiej, co doprowadziło do utraty powiatu frysztackiego i połowy powiatu cieszyńskiego.

Do plebiscytu na terenie Śląska Cieszyńskiego i Zaolziańskiego nie doszło, ponieważ Rada Ambasadorów w Paryżu, decyzją z dnia 28 lipca 1920r., przyznała Czechosłowacji tereny zajęte przez jej armię w styczniu 1919r.

Żandarmeria Krajowa pozostała w części polskiej Śląska Cieszyńskiego pełniąc służbę do chwili przeprowadzenia reorganizacji i włączenia jej do Policji Śląskiej, co nastąpiło w dniu 15 lipca 1922r.

15 lipca 1920 r. Województwo Śląskie, jako jedyne w międzywojennej Polsce, otrzymało autonomię¹. Gwarantowała ją Ustawa Konstytucyjna wydana przez Sejm Ustawodawczy II RP, która stanowiła Statut Organiczny Województwa Śląskiego. W Katowicach zwołano Sejm Śląski, wybrany po raz pierwszy w 1922 r. Do kompetencji Sejmu Śląskiego należało ustawodawstwo we wszystkich sprawach dotyczących województwa śląskiego z wyłączeniem spraw wojskowych, zagranicznych, sądownictwa i polityki celnej.

Organem wykonawczym Sejmu Śląskiego była Śląska Rada Wojewódzka, na czele której stał wojewoda. Wojewoda był powoływany przez Sejm Śląski. Wojewodzie podlegały sprawy administracji szkolnej i skarbowej należące do autonomii dzielnicy śląskiej. Autonomię zniesiono w 1945 r.

Podwaliny dla przyszłej Policji Śląskiej zostały wypracowane już w 1921r. w sekcji bezpieczeństwa wewnętrznego przy Naczelnej Radzie Ludowej w Bytomiu, którą to kierował płk Stanisław Młodnicki, dowódca Żandarmerii Krajowej na Śląsku Cieszyńskim. Jako podstawę przyjęto ustawę o organizacji Policji Państwowej z dnia 24 lipca 1919r., do której to wprowadzono nieznaczne zmiany.

Z myślą o przejęciu przez polską administrację władzy na terenie Górnego Śląska zaczęto przyjmować kandydatów do służby w przyszłej Policji Województwa Śląskiego, poprzez utworzone do tego celu biura w Katowicach - Bogucicach. Kandydaci byli kierowani do

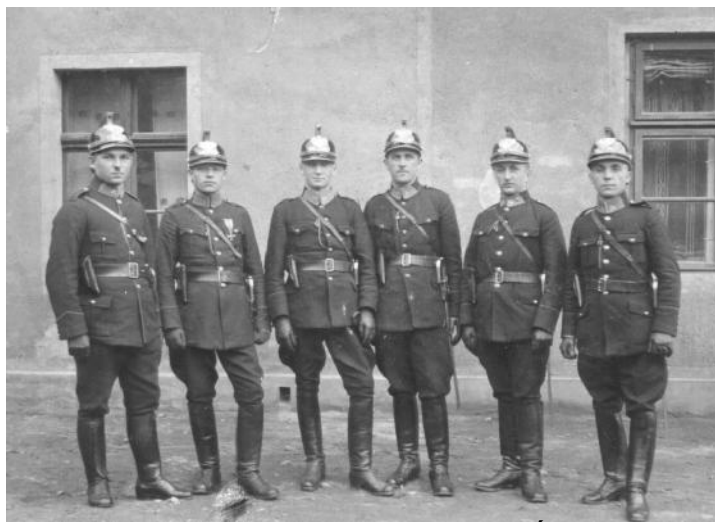
¹ Autonomia w prawie publicznym oznacza prawotwórczą kompetencję, przyznaną pewnej zbiorowości podporządkowanej państwu. Jest ona przykładem decentralizacji szczególnie wysokiego stopnia. Autonomia jest czymś więcej niż samorząd.

Szkoły Żandarmerii w Cieszynie, skąd po zakończeniu szkolenia byli delegowani na praktyki służbowe do jednostek Żandarmerii Krajowej na Śląsku Cieszyńskim oraz jednostek Policji Państwowej na terenie województwa kieleckiego. W tych jednostkach funkcjonariusze pełnili służbę i zdobywali doświadczenie by w przyszłości stać się kadrami Policji Śląskiej.

W czerwcu 1922r. Policja Województwa Śląskiego objęła pełnienie służby w ochronie bezpieczeństwa wewnętrznego oraz ładu i porządku publicznego na Górnym Śląsku, a w lipcu 1922r. na terenie Śląska Cieszyńskiego i powiatu bielskiego. Kadry Policji Śląskiej powstały z Policji Plebiscytowej, której funkcjonariusze pełnili służbę w powiatach przemysłowych Górnego Śląska i Żandarmerii Krajowej, pełniącej służbę na terenach powiatu frysztackiego, cieszyńskiego i bielskiego.

W dniu 22 czerwca 1922r. po uroczystej defiladzie policyjnej, którą odebrał Główny Komendant Policji Państwowej pułk. Hoszowski oraz pierwszy Główny Komendant Policji Śląskiej płk Stanisław Młodnicki, na rynku w Katowicach nastąpiło uroczyste przejęcie służby na terenie miasta przez funkcjonariuszy Policji Śląskiej. W następnych dniach zgodnie z planem odbyły się przejęcia służby w ośmiu powiatach polskiego Górnego Śląska, które po połączeniu otrzymały oficjalną nazwę Województwa Śląskiego.

ORGANIZACJA POLICJI ŚLĄSKIEJ

**Funkcjonariusze Policji Województwa Śląskiego,
Katowice 1925r.**

Podstawy prawne odnoszące się do Policji Województwa Śląskiego wypływają z art.4 Ustawy Autonomicznej z dnia 18 czerwca 1920r. oraz z Rozporządzenia Województwa Śląskiego z dnia 17 czerwca 1922r. zatwierdzonego ustawą Sejmu Śląskiego z dnia 2 marca 1923r.

Pierwszym Głównym Komendantem Policji Śląskiej od 22 czerwca 1922r. do 31 grudnia 1923r. był płk Stanisław Młodnicki. W dniu 1 stycznia 1924r. objął pełnienie obowiązków Głównego Komendanta Policji Śląskiej podinspektor Policji Państwowej Leon Wróblewski, który w dniu 1 sierpnia 1924r. został awansowany do stopnia inspektora Policji Śląskiej i zatwierdzony na stanowisku Głównego Komendanta.

W dniu 2 grudnia 1926r. został mianowany Głównym Komendantem Policji Śląskiej inspektor

dr Adama Kocur. Ponieważ inspektor Kocur został wybrany na stanowisko Prezydenta Katowic, jego obowiązki służbowe objął podinspektor Policji Państwowej Józef Zółtaszek. W dniu 6 października 1928r. został on zatwierdzony na stanowisku Głównego Komendanta Policji Śląskiej, które zajmował do września 1939r.

W roku 1922 garnizon Policji Województwa Śląskiego liczył:

- 100- oficerów,
- 207 - funkcjonariuszy służby śledczej,
- 2527 - funkcjonariuszy służby mundurowej,
- 136- urzędników państwowych.

W 1938r. stan osobowy Policji Śląskiej wynosił:

- 61 - oficerów,
- 228 - funkcjonariuszy służby śledczej
- 2085 - funkcjonariuszy służby mundurowej.

Spadek liczby policjantów między rokiem 1922 a 1938 był spowodowany tym, że w latach Wielkiego Kryzysu (1929 - 1933) nie przyjmowano nowych kandydatów do służby w Policji Śląskiej, co było uwarunkowane dużymi oszczędnościowymi wprowadzonymi w budżecie Województwa Śląskiego.

Po zajęciu w 1938r. Śląska Zaolziańskiego wzrosła liczba funkcjonariuszy w Policji Śląskiej. Na terenie Zaolzia zostały utworzone nowe jednostki Policji, co dało łącznie ok.670 nowych etatów.

W obronie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Województwa Śląskiego w latach 1922 - 1938 w czasie wykonywania obowiązków służbowych poległo 33 funkcjonariuszy Policji Województwa Śląskiego².

STRUKTURA POLICJI ŚLĄSKIEJ

W 1922r. Policja Województwa Śląskiego wprowadziła system realizacji zadań służbowych taki sam jaki obowiązywał w Policji Państwowej. Obwody służbowe komisariatów i posterunków zostały podzielone na rejony służbowe, w których pełniły służbę patrolowo - obchodową patrole piesze, dwu lub trzy osobowe.

W marcu 1927r. w komisariatach Policji Śląskiej została wprowadzona nowa funkcja-dzielnicowego ze ścisłym określeniem zadań i obowiązków służbowych. Instrukcja o służbie dzielnicowego została oparta na doświadczeniach własnych i instrukcjach służbowych, dotyczących podobnego stanowiska służbowego w Policji rosyjskiej i niemieckiej z okresu od 1900r. do1918r.

W czerwcu 1927r. ukazała się instrukcja o wewnętrznym ustroju komisariatów, która regulowała wszystkie kwestie dotyczące podziału funkcji i sposobu kierowania służbą policjantów.

W listopadzie 1929r. został wprowadzony „wykres godzin służby”, który miał ułatwić kontrolę oraz zapis godzin pełnienia służby w jednostkach oraz w terenie. Od tego miesiąca zaczęła również obowiązywać w jednostkach Policji Śląskiej zasada racjonalnego i celowego kierowania służbą. Polegało to na sporządzaniu planów służby, które opierano na rozpoznaniu operacyjnym podległego terenu oraz na określaniu miejsc zagrożonych przestępczością, w które to z kolei kierowano patrole policyjne służby mundurowej oraz śledczej.

Organizacja służby w jednostkach Policji Województwa Śląskiego polegająca na planowaniu i przewidywaniu, została utrzymana do września 1939r. z uwagi na to iż odnoszono duże

²Liczba ta nie obejmuje poległych funkcjonariuszy na Śląsku Zaolziańskim w 1938r. i na pograniczu polsko - niemieckim w 1939r.

sukcesy w zwalczaniu różnego rodzaju przestępczości oraz zapewnianiu porządku publicznego i bezpieczeństwa.

W dążeniu do podniesienia mobilności operacyjno - taktycznej w przypadkach naruszenia zbiorowego ładu i porządku publicznego, zbrojnych napadów bandyckich, wojny i klęsk żywiołowych, Główny Komendant utworzył pododdziały rezerwy Policji. W 1932r. na terenie jednostek w Katowicach, Chorzowie i Rybniku, ze stanów osobowych w/w jednostek zostały utworzone pierwsze pododdziały rezerwowe. W grudniu 1935r. został wydany rozkaz wykonawczy Głównego Komendanta Policji Województwa Śląskiego o utworzeniu 24 nowych pododdziałów co miało zapewnić jeszcze lepszą koncentrację sił rezerwowych Policji Śląskiej.

W tym miejscu należy wspomnieć, że w 1936r. utworzono dwie kompanie szkolne kandydatów do służby w Policji, które były szkolone przez wykładowców i instruktorów w Szkole Policji przy Głównej Komendzie Policji Województwa Śląskiego w Katowicach. Kompanie te stały się automatycznie pododdziałami rezerwy Policji Śląskiej.

W 1938r. w związku ze zwiększonym ruchem kołowym na szosach i drogach Województwa Śląskiego, który spowodował wzrost liczby wypadków i kolizji drogowych w ramach struktury Głównej Komendy Policji Województwa Śląskiego został powołany do służby Komisariat Drogowy. Do zadań policjantów Komisariatu Drogowego należało zwalczanie wykroczeń drogowych w zakresie ruchu kołowego, prowadzenie dochodzeń wypadkowych i prewencji³ z zakresu ruchu drogowego.

W dniu 24 stycznia 1929r. na podstawie zarządzenia Wojewody Śląskiego, zostały ustalone zasady organizacji i działania służby śledczej. Zgodnie z tym zarządzeniem utworzono Urząd Śledczy jako wyspecjalizowaną jednostkę, wchodzącą w skład struktury Głównej Komendy oraz dwa Wydziały Śledcze. W tym miejscu należy wspomnieć, że przy Wydziale Śledczym w Katowicach zostało utworzone laboratorium kryminalistyczne zajmujące się badaniem i dokumentowaniem śladów zbrodni i przestępstw, wyposażone w sprzęt fotograficzny i optyczny oraz inne niezbędne urządzenia techniczne. Zadania służbowe Wydziału Śledczego określono szczegółowo w zarządzeniu Wojewody Śląskiego, które w dużym stopniu pokrywały się z zadaniami służbowymi zawartymi w Instrukcji Służby Śledczej Policji Państwowej.

W ramach Urzędu Śledczego została utworzona kartoteka informacyjno - pościgowa, w której zbierano i katalogowano informacje o przestępcach i grupach przestępczych działających na terenie Województwa Śląskiego oraz Polski. Funkcjonariusze pełnili w kartotece służbę w systemie dwunastogodzinnym, telefonicznie udzielali na żądania jednostek terenowych informacji o osobach poszukiwanych i będących w kręgu zainteresowania Policji.

W maju 1932r. rozkazem Głównego Komendanta Policji Województwa Śląskiego zostało utworzonych 21 ośrodków koordynacyjnych, mających na celu usprawnić służbę śledczą i mundurową w jednostkach policyjnych, w zakresie ujawniania przestępstw i ścigania ich sprawców. W wyniku nabytych doświadczeń podczas kilkuletniej działalności służbowej ośrodków koordynacyjnych i wypracowaniu nowych metod zwalczania przestępstw masowych, został zniesiony we wrześniu 1938r. obowiązujący na terenie Województwa Śląskiego podział na 21 rejonów koordynacji. Natomiast rozkazem Głównego Komendanta Policji Śląskiej utworzono 8 nowych rejonów koordynacyjnych opierając się na zasadzie „modus operandi”⁴

Równolegle w zakresie usprawnienia służby i w celu uproszczenia biurokracji policyjnej do tzw. „minimum”, podjęto prace nad nowymi przepisami wewnętrznymi, które też wprowadzono w grudniu 1931r. Przepisy te zlikwidowały 11 pozycji dokumentów dot. książek rejestru, wykazów oraz książki korespondencyjnej, wszystko to zastąpiono kartoteką

³ Prewencja – przeciwdziałanie lub zapobieganie

⁴ Modus operandi (z łac.) – sposób działania

co zapewniło szybki i sprawny obieg wpływających i wypływających dokumentów służbowych i akt procesowych. W Wydziale Administracyjnym Głównej Komendy Policji Śląskiej została utworzona kolorowa kartoteka osobowa, ułożona alfabetycznie, służąca szybkiemu uzyskaniu informacji personalno - kadrowych o oficerach i posterunkowych, pełniących służbę w Policji Województwa Śląskiego.

SZKOLENIE, UZBROJENIE I ZAOPATRZENIE

Szkolenie strzeleckie na strzelnicy 11. Pułku Piechoty WP w Tarnowskich Górach, funkcjonariuszy Policji Województwa Śląskiego.

Policja Województwa Śląskiego znajdowała się na bardzo dobrym poziomie wyszkolenia zawodowego, które to z kolei gwarantowało oficerom i posterunkowym wzorowe wykonywanie zadań służbowych wynikających z toku pełnienia służby śledczej i mundurowej.

Oficerowie otrzymywali fachowe przygotowanie do służby w Szkole Policji w Warszawie a posterunkowi byli szkoleni w Szkole Policji w Mostach Wielkich, Piaskach k/ Sosnowca oraz w Szkole Policji przy Głównej Komendzie Policji Śląskiej w Katowicach.

Uzbrojenie, umundurowanie i zaopatrzenie funkcjonariuszy było postawione na bardzo wysokim poziomie w porównaniu do Policji Państwowej, co było uwarunkowane finansowaniem z budżetu Województwa Śląskiego.

W 1928r. przeprowadzono przezbrojenie Policji Śląskiej z uzbrojenia pozostałego po zaborcach na polskie karabiny Mauser z Państwowej Wytwórni Uzbrojenia w Radomiu. Z uzbrojenia wycofano austriackie Manlichery wz.95 i niemieckie Mausery wz.98. Każdy funkcjonariusz posiadał pistolet lub rewolwer służbowy, kajdanki, pałkę gumową,

bagnet oraz szable. Pododdziały Komendy Rezerwy Policji Woj. Śląskiego, posiadały na wyposażeniu: pancerze kuloodporne, hełmy stalowe, maski p/gaz., karabiny maszynowe i auta pancerne „Peugot 1918”.

Komendy powiatowe i miasta miały na swoim stanie samochody osobowe i ciężarowe, motocykle oraz rowery. W 1939r. park samochodowy będący na stanie Policji Śląskiej wynosił: 12 samochodów osobowych, 5 autobusów, 2 samochody pół-ciężarowe, 7 motocykli oraz ok. 400 rowerów, które były wyprodukowane w Państwowej Fabryce Uzbrojenia w Radomiu.

Szkolenie konne funkcjonariusza Policji Województwa Śląskiego, Bielsko 1937r.

EPILOG

Waleczność funkcjonariuszy Policji Woj. Śląskiego, jest bezprzykładna w historii Kampanii Wrześniowej 1939 roku.

Policjanci u boku Straży Granicznej bronili już od 23 sierpnia 1939 roku nadgranicznych miejscowości i zakładów przemysłowych walcząc z niemieckimi oddziałami dywersyjnymi Freikorps Ebbinghaus, które to atakowały z terytorium III Rzeszy Niemieckiej.

Od 1 września 1939r. zgodnie z rozkazem dowództwa Wojska Polskiego, któremu w strefie frontowej podlegały służbowo jednostki Policji. W nocy 2/3 września 1939r. Korpus Policji Woj. Śląskiego wycofał się ze Śląska na kresy wschodnie.

W dniu 17 września 1939r. wschodnią granicę Polski przekroczyły oddziały Armii Czerwonej. Policjanci Śląscy, którzy znaleźli się na wschodzie dołączali do oddziałów Wojska Polskiego i Korpusu Ochrony Pogranicza prowadząc dalszą walkę z sowieckim agresorem. Po przegraniu przez Polskę Kampanii Wrześniowej, funkcjonariusze Policji Woj. Śląskiego, wzięci do niewoli byli rozstrzeliwani na miejscu przez żołnierzy Armii Czerwonej i funkcjonariuszy NKWD.

Jednak większość ocalałych policjantów zostało zesłanych do obozu na wyspie Stołbnyj na jeziorze Seliger, który został utworzony przez NKWD. Obóz został zorganizowany w prawosławnym zespole klasztornym Niłowa Pustynia - Ostaszków.

W dniu 5 marca 1940r. na posiedzeniu Biura Politycznego KC WKP, w skład którego wychodzili: Stalin, Woroszyłow, Mołotow, Mikojan i Kaganowicz podjęto decyzję, która akceptowała wniosek Komisarza Bezpieczeństwa Państwa I Rangi Ławrientija Berii. Wniosek dotyczył rozpoznania w trybie specjalnym, z zastosowaniem kary śmierci spraw 14 700 polskich jeńców, wśród których byli funkcjonariusze Policji Śląskiej i Policji Państwowej.

Egzekucje funkcjonariuszy Policji, które przeprowadzali funkcjonariusze NKWD w Kalininie (Twer), trwały od kwietnia do maja 1940r. a ciała zamordowanych policjantów zostały pogrzebane w dołach śmierci w rejonie miejscowości Miednoje.

Policjanci Śląscy, którzy przeżyli wojnę i postanowili mimo wszystko powrócić na teren Górnego Śląska, zostali bardzo chętnie przyjęci przez „nową” władzę do służby w Milicji Obywatelskiej, celem wyszkolenia i przekazania swojej wiedzy policyjno -zawodowej młodym milicjantom.

W 1950r. byli funkcjonariusze Policji Woj. Śląskiego i Policji Państwowej zostali zwolnieni ze służby, kierownictwo Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Bezpieczeństwa Publicznego określiło te zwolnienia bardzo krótko „dla dobra służby”.

Po 1990r. w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Katowicach. Witold Banaś zainicjował powstanie Ogólnopolskie Stowarzyszenie „Rodzina Policyjna 1939rok”.

Dzięki jej działaczom, członkom i sympatykom zbudowano i odsłonięto „Grób Polskiego Policjanta”, w którym zostały złożone szczątki nieznanego funkcjonariusza Policji zamordowanego przez funkcjonariuszy NKWD wiosną 1940r. w Kalininie (Twer).

Szcątki zamordowanego policjanta były ekshumowane w sierpniu 1991 roku w czasie prac ekshumacyjnych w Miednoje.

W Komendzie Wojewódzkiej Policji w Katowicach przy Zarządzie Stowarzyszenia znajduje się Izba Pamięci, gdzie gromadzone są pamiątki po oficerach i posterunkowych Policji Śląskiej oraz Policji Państwowej. W większości zostały one podarowane lub zdeponowane przez rodziny policjantów. Wśród zebranych pamiątek są fotografie, dokumenty, odznaczenia, odznaki, elementy umundurowania, wyposażenia i uzbrojenia.

Pamiątki te stanowią obecnie bardzo duży zasób wiedzy historycznej o Policji Województwa Śląskiego w okresie II RP

Ustawa o organizacji Policji Wojewódzkiej. z dnia 17. czerwca 1922 r.

(Dz. U. Śl. Nr.1. po z. 4. z 1924 r. zatwierdzona ustawą z dnia 2 marca 1923 r. Dz. U. Śl. Nr.13. poz. 87). Na mocy ustępu 3. art. 40. Ustawy Konstytucyjnej z dnia 15. lipca 1920 r., zawierającej statut organiczny Województwa Śląskiego (Dz. Ust. Rz. P. z 1920 r. Nr.73. poz. 497) uzupełnionego ustawą z dnia 30. lipca 1921 r. (Dz. Ust. Rz. P. z 1921 r. Nr.69. poz. 449) i art. 4. ustęp 2. i 4. tejże Ustawy Konstytucyjnej, stanowi w porozumieniu z Radą Wojewódzką, co następuje:

Art. 1.

Policja Wojewódzka jest organizacją służby bezpieczeństwa i ma za zadanie utrzymanie bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego i w tym zakresie jest organem wykonawczym władz wojewódzkich.

Art. 2.

Koszty utrzymania Policji Wojewódzkiej ponosi bezpośrednio Województwo z tym jednak, że gminy zwracają jedną czwartą część wszelkich kosztów utrzymania Policji. Sposób pobierania należnej od gmin części kosztów utrzymania Policji określą osobne przepisy wydane: przez Wojewodę w porozumieniu z Radą Wojewódzką. Gminy zobowiązane są dostarczyć na żądanie władz wojewódzkich lokali potrzebnych na umieszczenie Policji Wojewódzkiej. O ile się rozchodzi o własne lokale gmin już używane przez Policję muszą one być oddane bezpłatnie. Wysokość opłat za inne lokale, oddane Policji do użytku, ustalą przepisy wykonawcze, wydane przez Wojewodę w porozumieniu z Radą Wojewódzką.

Art. 3.

Policja Wojewódzka jest zorganizowana i wyszkolona na wzór wojskowy i podlega Wojewodzie.

Art. 4.

Organizacja Policji Wojewódzkiej jest przystosowana do administracyjnego podziału Województwa. Stosownie do tego Policja dzieli się na:

- a/ Główną Komendę Policji Wojewódzkiej z siedzibą w Katowicach, która stoi na czele całej Policji Wojewódzkiej.
 - b/ Komendy powiatowe, miejskie i wiejskie.
 - c/ Komisariaty, obejmujące ważniejsze miasta i gminy w powiatach, lub dzielnice w dużych miastach.
 - d/ Posterunki stałe w gminach i małych miastach,
- Przy Policji w miarę potrzeby zorganizowane będą oddziały policyjno-śledcze do spraw dochodzeń i śledztwa, uzależnione w tym zakresie działania od organów wymiaru sprawiedliwości.

Art. 5.

Na czele Policji Wojewódzkiej stoi Główny Komendant Policji Wojewódzkiej, zależny od Wojewody. Do zadań Głównego Komendanta należą czynności wykonawcze w zakresie organizacji, administracji, zaopatrzenia, uzbrojenia, uzupełnienia i wyszkolenia Policji, oraz nadzór nad czynnościami tejże.

Art. 6.

Głównemu Komendantowi Policji Wojewódzkiej podlegają bezpośrednio Komendanci powiatu, oraz Komendanci miasta.

Art. 7.

Na czele Policji Wojewódzkiej w powiecie stoi Komendant powiatowy, na czele Wojewódzkiej Policji miasta, stanowiącego samodzielny powiat miejski, Komendant miasta, na czele Komisariatu Komisarz policyjny, na czele posterunku niższy funkcjonariusz Policji w stopniu przodownika lub st. przodownika.

Art. 8.

Organizację Głównej Komendy Wojewódzkiej, oraz Komend Powiatowych i Komend w miastach określają specjalne przepisy wydane przez Wojewodę.

Art. 9.

Funkcjonariusze Policji dzielą się na wyższych i niższych:

Wyżsi funkcjonariusze:

Inspektor,
Podinspektor,
Nadkomisarz,
Komisarz,
Podkomisarz,
Aspirant.

Niżsi funkcjonariusze:

Starszy Przodownik,
Przodownik,
Starszy Posterunkowy,
Posterunkowy.

Zależność służbowa, oraz stosunek do władz wojewódzkich, samorządowych i wojskowych.

Art. 10.

W zakresie organizacji, administracji zaopatrzenia, uzbrojenia uzupełnienia i wyszkolenia podlega Policja Wojewódzka Głównemu Komendantowi Policji Wojewódzkiej.

W zakresie służby bezpieczeństwa i czynności wykonawczych władz wojewódzkich podlega Policja w powiatach starostom, a w obwodach dla których ustanowione zostały Dyrekcje Policji, Dyrektorom Policji.

Art. 11.

O rozmieszczeniu i obsadzie komisariatów i posterunków decyduje Wojewoda na wniosek Głównego Komendanta Policji, przedłożony po porozumieniu się z lokalnymi władzami administracyjnymi.

Art. 12.

Urzędy prokuratorskie i władze sądowe mają prawo wydawania bezpośrednich zleceń Policji Wojewódzkiej zgodnie z przepisami zawartymi w ustawie o postępowaniu karnym.

W czynnościach dochodzenia przestępstw są urzędy Policji w bezpośredniej zależności od urzędów wymiaru sprawiedliwości.

Art. 13.

Inne władze państwowe, zarówno cywilne jak i wojskowe, znoszą się z Policją za pośrednictwem starosty, względnie dyrektora policji.

W zakresie kompetencji władz samorządowych obowiązana jest miejscowa Policja udzielić im pomocy na ich bezpośrednie zgłoszenie w granicach zadań Policji, określonych art. 1-ym.

Art. 14.

W razie potrzeby użycia oddziałów Policji jednego powiatu w granicach drugiego powiatu decyduje Wojewoda.

Art. 15.

Mianowania, odwołania i przenoszenia wszystkich funkcjonariuszy Policji Wojewódzkiej następują po myśli art. 26. i 33. ustawy z dnia 15. lipca, 1920 r., zawierającej statut organiczny Województwa Śląskiego.

Art. 16.

Zwolnienia z urzędów należą do właściwej władzy mianującej.

Przeniesienia wyższych funkcjonariuszy Policji Wojewódzkiej zarządza Wojewoda na wniosek Głównego Komendanta Policji Wojewódzkiej. Przeniesienia służbowe niższych funkcjonariuszy Policji Wojewódzkiej w granicach Województwa zarządza Główny Komendant Policji Wojewódzkiej w porozumieniu z odnośnymi władzami administracyjnymi.

Odpowiedzialność karna i dyscyplinarna.

Art. 17.

Funkcjonariusze Policji Wojewódzkiej winni popełnienia czynów, objętych ustawami karnymi, podlegają sądownictwu karnemu dla osób cywilnych.

Art. 18.

Za wykroczenia służbowe stosowane będą do funkcjonariuszy Policji Wojewódzkiej następujące kary dyscyplinarne według trybu, ustalonego w przepisach wydanych przez Wojewodę:

- 1/ nagana,
- 2/ areszt do 7-miu dni,
- 3/ przeniesienie dyscyplinarne,
- 4/ degradacja,
- 5/ wydalenie.

Art. 19.

Starostowie wzgl. Dyrektorowie Policji mają prawo z ważnych powodów zawieszać w czynnościach służbowych powiatowych Komendantów, Komendantów miast i Kierowników Komisariatów Policji pod warunkiem natychmiastowego zawiadomienia Głównego Komendanta Policji Wojewódzkiej o zawieszeniu celem wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wzgl. karnego.

Liczebność Policji.

Art. 20.

Ilość funkcjonariuszy Policji, urzędników i niższych pracowników, określi stosownie do potrzeb miejscowych Wojewoda na wniosek Głównego Komendanta Policji Wojewódzkiej przedłożony po porozumieniu z lokalnymi władzami administracyjnemu i samorządowymi.

Art. 21.

Korpus Policji uzupełnia się drogą dobrowolnego ogłaszania się kandydatów.

Warunki przyjęcia do Policji.

Art. 22.

Warunkiem przyjęcia do Policji jest:

- 1/ obywatelstwo polskie,
- 2/ nieskazitelna przeszłość,
- 3/ wiek od 23 do 35 lat,
- 4/ zdrowa i silna budowa ciała, oraz wzrost odpowiedni,
- 5/ znajomość polskiego języka w piśmie i słowie i umiejętność liczenia.

Art. 23.

Kandydaci na wyższych funkcjonariuszy Policji muszą prócz warunków' podanych w art. 22. posiadać co najmniej świadectwo z ukończenia średniego zakładu naukowego; Główny Komendant Policji Wojewódzkiej wykształcenie wyższe.

Oficerowie rezerwy, o ile nie posiadają wyższego wykształcenia, mają prawo kandydatów z wykształceniem średnim.

Starsi przodownicy, nie mający wykształcenia średniego, w uznaniu zasług i zdolności mogą awansować na wyższe urzędy, o ile złożą odpowiedni egzamin.

Art. 24.

Wszyscy funkcjonariusze Policji Wojewódzkiej muszą ukończyć specjalne szkoły.

Art. 25.

Służba próbna zalicza się do czasu służby w Policji.

Art. 25. a

Do 1. lipca 1925 roku mogą być odnośnie do wykształcenia, wieku, i okresu służby próbnej czynione wyjątki.

Art. 26.

Każdy nowo wstępujący do Policji funkcjonariusz musi złożyć przysięgę, według roty i w sposób przepisany dla urzędników Rzeczypospolitej Polskiej.

Uposażenie Policji.

Art. 27.

Uposażenie Policji Wojewódzkiej określają specjalne przepisy ustanowione przez Wojewodę.

Art. 28.

Niżsi funkcjonariusze Policji Wojewódzkiej otrzymują umundurowanie i uzbrojenie na koszt Województwa, oraz w miarę możliwości bezpłatne pomieszczenie w koszarach. Wyżsi funkcjonariusze i wszyscy funkcjonariusze służby śledczej w zamian za umundurowanie otrzymują odpowiednie wynagrodzenie na umundurowanie półrocznie z góry Szkoły.

Art. 29.

Przy Głównej Komendzie Policji Wojewódzkiej istnieją szkoły Policji. Szkoły prowadzone są metodą wojskową. Komendanci szkół winni posiadać wojskowe wykształcenie. Szkoły policyjne podlegają bezpośrednio Głównemu Komendantowi Policji Wojewódzkiej.

Art. 30.

Organizację i programy szkół ustalą przepisy wydane przez Wojewodę.

Art. 31.

Wyżsi funkcjonariusze składają egzamin przed specjalną Komisją Egzaminacyjną przy Głównej Komendzie Policji Wojewódzkiej, której skład i tryb określa przepisy wydane przez Wojewodę.

Ukończenie głównej szkoły Policji Państwowej dla wyższych funkcjonariuszy Policji w Polsce zwalnia od złożenia egzaminów.

Funkcjonariusze Policji Wojewódzkiej, którzy ukończyli zawodowe szkoły policyjne w innych państwach i uzyskali odpowiednie kwalifikacje, są zwolnieni od uczęszczania do szkół Policji Wojewódzkiej, mogą być jednak powołani do złożenia dodatkowego egzaminu.

Prawa i obowiązki funkcjonariuszy Policji Wojewódzkiej.

Art. 32.

Funkcjonariusze Policji korzystają z wszelkich praw i prerogatyw, przysługujących urzędnikom państwowym, o ile niniejsze rozporządzenie, lub inne specjalne ustawy nie ustanowią czego innego.

Art. 33.

Przepisy o umundurowaniu i uzbrojeniu wydaje Wojewoda.

Art. 34.

Funkcjonariuszom Policji podczas pełnienia służby wolno używać broni w wypadkach, przewidzianych przez instrukcję służbową.

Art. 36. (35.)

Do funkcjonariuszy Policji Wojewódzkiej, opuszczających samowolnie służbę bez uzyskania uprzedniego zwolnienia od właściwej władzy, odnoszą się przepisy dotyczące funkcjonariuszy, wydalonych z służby w toku postępowania dyscyplinarnego.

Art. 37.(36.)

Sprawę zaopatrzenia funkcjonariuszy Policji Wojewódzkiej, którzy wskutek pełnienia służby stali się niezdolnymi do pracy, oraz wdów i sierót po tych, którzy ponieśli śmierć wskutek czynności służbowych, określi dodatkowe rozporządzenie o odszkodowaniu Policji i ich rodzin.

Art. 38.(37.)

Obowiązki funkcjonariuszy Policji Wojewódzkiej określi instrukcja wydana przez Wojewodę.

Art. 39. (38.)

Ustawa wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. 39.

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Wojewodzie.

Marszałek:

Wolny.

GŁÓWNI KOMENDANCI
POLICJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO
1922 - 1939

Stanisław Młodnicki, pułkownik Policji Województwa Śląskiego.
Dowódca Żandarmerii Krajowej Śląska Cieszyńskiego w latach 1919-1922 ,
Główny Komendant Policji Województwa Śląskiej od 17 czerwca 1922 r. do 30 grudnia
1923 r. (jako jedyny w Policji Śląskiej zachował stopień z poprzedniej formacji).
Zwolniony ze służby z powodu długotrwałej ciężkiej choroby.

Leon Wróblewski, ur. 4 marca 1888r. we Lwowie. Ukończył Wydział Prawa na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Jako praktykant odbył służbę w Namiestnictwie i Dyrekcji Skarbu we Lwowie za czasów austriackich. Po odbyciu praktyki złożył egzamin polityczno-administracyjny i egzamin ze skarbowości. Od roku 1914 brał udział w wojnie światowej jako oficer armii austriackiej. Od listopada 1918-1920 służył w Wojsku Polskim (brał udział w obronie Lwowa w 1918-1919).

W roku 1920 przeszedł do rezerwy w stopniu kapitana Wojska polskiego. 1 lutego 1920 r. wstąpił do służby w Policji Państwowej w Małopolsce. Początkowo jako nadkomisarza Policji Państwowej na stanowisku Komendanta Powiatowego Policji Państwowej w Nowym Sączu. W czerwcu 1921 r. przeniesiony na stanowisko oficera inspekcyjnego do Komendy Policji Państwowej Województwa Tarnopolskiego.

W dniu 1 listopada 1923 r. mianowany do stopnia podinspektora i awansowany na zastępcę Komendanta Policji Państwowej Województwa Tarnopolskiego. Od dnia 13 grudnia 1923 r. delegowany do dyspozycji Wojewody Śląskiego Tadeusza Konckiego, który powierza mu kierownictwo nad Policją Woj. Śląskiego. Dnia 1 sierpnia 1924 r. mianowany na stopień służbowy inspektora i zatwierdzeniem na stanowisko Głównego Komendanta Policji Woj. Śląskiego.

Adam Bronisław Kocur, ur. 1 maja 1894 r. w Kuźni Raciborskiej, powiat Racibórz.

Po ukończeniu gimnazjum humanistycznego w Raciborzu, odbył studia uniwersyteckie we Wrocławiu (teologię) i Krakowie (prawo), gdzie złożył państwowe egzaminy prawnicze. Praktykę administracyjną odbywał w Dyrekcji Policji w Katowicach, zaś aplikację sędziowską w Sądzie Powiatowym w Mysłowicach i w Sądzie Okręgowym w Katowicach. W roku 1928 promowany na doktora praw (Uniwersytet Jagielloński). Od roku 1914 brał udział w I Wojnie Światowej jako oficer armii pruskiej, a następnie w walkach wyzwoleniczych w Powstaniu Wielkopolskim, jako dowódca batalionu I Pułku Strzelców Bytomskich. Po zakończeniu II Powstania Śląskiego w randze oficera służył w sztabie Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska. W latach od 1920 r. do 1922 r. był kapitanem Policji Górnego Śląska w Gliwicach, Katowicach i Królewskiej Hucie (Chorzowie), a w III Powstaniu Śląskim jako komendant polskich funkcjonariuszy rozbrajał niemieckich policjantów i organizował żandarmerię. Po powrocie Śląska do macierzy wstąpił do nowo formowanej Policji Województwa Śląskiego. Dekretem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 listopada 1926 r. został mianowany inspektorem i komendantem głównym tej formacji. Funkcję komendanta pełnił od 2 grudnia 1926 r. do 25 maja 1928 r. W dniu 30 maja 1928 r. został wybrany na prezydenta miasta Katowic, piastując ten urząd do czasu agresji Niemiec na Polskę. Zajmując się polityką Adam Kocur był także posłem do Sejmu Śląskiego II-IV kadencji z ramienia Narodowo Chrześcijańskiego Zjednoczenia Pracy. Był również prezesem wojewódzkim Związku Oficerów Rezerwy należącym do Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny. Wybuch II Wojny Światowej spowodował ponowne założenie munduru przez Adama Kocura. Wstąpił do Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie (pełnił służbę jako dowódca pancernej obrony wybrzeża w Wielkiej Brytanii). Pracował także w UNRRA (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Pomocy i Odbudowy, organizacja utworzona 9 listopada 1943 r. w Waszyngtonie). Na emigracji ukończył studia ekonomiczne i teologiczne. W 1951 roku przyjął święcenia kapłańskie. Sześć lat później we Frankfurcie nad Menem zostaje Kanclerzem Kurii dla Polaków w Niemczech. Tam też zmarł po ciężkiej chorobie 12 stycznia 1965 r. Odznaczony: Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Walecznych 1920, Krzyżem na Śląskiej Wstędze Waleczności i Zasługi I kl..

Józef Żółtaszek, ur. 11 kwietnia 1894 r. w Skomlinie, pow. Wieluński, woj. łódzkie. Do gimnazjum uczęszczał w Łodzi i Warszawie. Ukończył Wyższą Szkołę Nauk Społecznych i Ekonomicznych w Łodzi. Od 1916 r. był członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej (P.O.W.) w Wieluniu, a w latach 1917 – 1918 r. komendantem Obwodu P.O.W.

w Radomsku. Brał czynny udział w rozbrajaniu okupantów i obronie Lwowa. Od 1 lutego do 1 lipca 1919 r. służył w Milicji Ludowej, początkowo jako zastępca, a od 1 maja 1919 r. jako p.o. Komendanta Okręgu Łódzkiego. W dniu 1 lipca 1919 r. przyjęty do służby w Policji Państwowej w Łodzi jako komisarz inspekcyjny. Awansowany na nadkomisarza inspekcyjnego w dniu 1 maja 1920 r. Był przejściowo komendantem powiatu Brzezińskiego, a w 1926 r. komendantem Policji w Łodzi. Mianowany na stopień podinspektora w dniu 16 września 1926 r. i przeniesiony na stanowisko zastępcy Głównego Komendanta Policji Woj. Śląskiego. Funkcję zastępcy komendanta pełnił od 2 grudnia 1926 r. do 5 października 1928 r. Z dniem 6 października 1928 r. kierował już śląskim garnizonem. Światowej sławy teoretyk kryminalistyki – autor wielu prac naukowych z zakresu szeroko pojętej „*taktyki kryminalnej*”, bezpieczeństwa publicznego i ekonomii (publikowanych w kraju i za granicą). Brał czynny udział w międzynarodowych konferencjach w Antwerpii (1930), Kopenhadze (1935) i Belgradzie (1936).

Członek Międzynarodowego Instytutu Naukowej Organizacji Pracy w Genewie oraz Instytutu Nauki Organizacji i Kierownictwa w Warszawie. Redaktor naczelny „*Przeglądu Policyjnego*” w Warszawie w latach 1936-1938. Podczas II wojny światowej internowany na Węgrzech. W tym miejscu należy również nadmienić, że praca jego autorstwa „*U podstaw organizacji służby bezpieczeństwa*” (Warszawa 1930), do chwili obecnej nie straciła na znaczeniu, cytowana jest przez wielu autorów.

ODZNAKA PAMIĄTKOWA POLICJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

1922 - 1932

W czerwcu 1922r. Policja Województwa Śląskiego objęła służbę w ochronie bezpieczeństwa wewnętrznego oraz ładu i porządku publicznego na Górnym Śląsku, a w lipcu 1922r. na terenie Śląska Cieszyńskiego i powiatu bielskiego.

Po przejściu obowiązków na Górnym Śląsku, Policja Woj. Śląskiego otrzymała bardzo trudne zadania do realizacji. Wiązały się one z zaburzonymi przez plebiscyt stosunkami między ludźmi, które owocowały znacznym wzrostem liczby przestępstw kryminalnych i nie tylko. Tę sytuację funkcjonariusze Policji Śląskiej w krótkim okresie czasu opanowali całkowicie, zaprowadzając na terenie województwa śląskiego ład i porządek publiczny, któremu towarzyszył radykalny spadek przestępstw kryminalnych i wykroczeń porządkowych.

Dowodem, że policjanci śląscy byli wierni przysiędze służbowej i pełnili ciężką służbę w obronie bezpieczeństwa obywateli i mienia, była poniesiona śmierć. W czasie wykonywania obowiązków służbowych w latach 1922-1932 zginęło 15 funkcjonariuszy.

W związku z uroczystością dziesięciolecia objęcia służby w ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego na Górnym Śląsku przez Policję Województwa Śląskiego, została ustanowiona „Odnaka Pamiątkowa Policji Województwa Śląskiego”. Odnakę ustanowił Główny Komendant Policji Woj. Śl. na wniosek korpusu oficerskiego.

Wzór odznaki i regulamin jej nadawania został zatwierdzony przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych RP reskryptem (rozporządzenie) z dnia 24 maja 1932r. A. P. 3/7.

Do załatwiania wszelkich spraw związanych z Odnaką Pamiątkową Policji Województwa Śląskiego, powołana została przez Głównego Komendanta Policji Woj. Śl. komisja w składzie 3 oficerów i dwóch podoficerów. Termin zakończenia pracy przez w/w Komisję został wyznaczony na sobotę 31 grudnia 1932r. Był to termin ostateczny i nieprzekraczalny!

Zgodnie z regulaminem prawo do otrzymania Odnaki Pamiątkowej Policji Województwa Śląskiego przysługiwało:

a/ oficerom i podoficerom Policji Woj. Śl., będącym w dniu 15 czerwca 1932r.

w czynnej służbie, którzy pełnili służbę w szeregach Policji Śl. co najmniej od 1922r. bez przerwy lub z jedną przerwą nie dłuższą jak 3 lata

b/ urzędnicy Policji Woj. Śl., będący w dniu 15 czerwca 1932r. w służbie czynnej, którzy pełnili służbę w jej szeregach co najmniej od 1922r. bez przerwy

c/ szeregowi policji Woj. Śl. będący w służbie czynnej w dniu 15 czerwca 1932r., którzy pełnili służbę w jej szeregach co najmniej od 1922r. bez przerwy

d/ prawo do odznaki może być przyznane innym osobom niż funkcjonariusze i urzędnicy Policji Woj. Śl., które to osoby położyły specjalne zasługi dla dobra Policji Śląskiej.

Odznakę Pamiątkową odznaczone osoby otrzymywały na podstawie uchwały Komisji d/s Odznaki Pamiątkowej Policji Województwa Śląskiego. Następnie, każde nadanie odznaki było zatwierdzane przez Głównego Komendanta Policji Woj. Śl. i podawane w rozkazie Głównej Komendy Policji Woj. Śl. do wiadomości funkcjonariuszy.

Jedynym uprawnionym do nadawania lub odebrania Odznaki Pamiątkowej był Główny Komendant Policji Woj. Śl.

Utrata Odznaki Pamiątkowej dotyczyła osób, które były karane za przestępstwa kryminalne oraz których postępowanie przyniosło ujmę samej odznace lub korpusowi Policji Woj. Śl.

Odznaka Pamiątkowa była produkowana na zamówienie Komisji d/s. Odznaki przez Zakład Galanterii Metalowej „GALMET” w Sosnowcu.

Odznaczone nią osoby ponosiły koszt odznaki, której cenę zatwierdził Główny Komendant Policji Woj. Śl. Z tego obowiązku zwolnione były wdowy, sieroty po poległych i zmarłych funkcjonariuszach Policji Śląskiej oraz funkcjonariusze, którzy zostali zwolnieni ze służby w wyniku kalectwa pozostającego, w związku ze służbą lub chorobą zawodową.

W tych przypadkach koszt odznaki pokrywała „Samopomoc” Policji Woj. Śl. Sp. z o.o. w Katowicach lub „Rodzina Policyjna”.

Szata graficzna Odznaki Pamiątkowej Policji Województwa Śląskiego jest bardzo interesująca, charakteryzuje się oryginalnym projektem plastycznym przez co zaliczano ją do najciekawszych tego rodzaju odznak z okresu II Rzeczypospolitej.

Zasadniczą formą Odznaki Pamiątkowej jest tarcza o średnicy 43mm, na której jest wytłoczony krzyż czteroramienny o średnicy 43mm, którego ramiona są szerokości 15mm. Pomiędzy ramionami są umieszczone pęki promieni.

Na awersie znajduje się krzyż ze srebrnymi krawędziami, niebiesko emaliowany, na niebieskim tle jest krzyż z białej emalii, którego ramiona są szerokości 5mm. Na środku jest umieszczony złoty orzeł śląski o wymiarach 30mm x 28mm z białą emaliowaną przepaską na piersi. Na odznace są umieszczone napisy wykonane czarna emalią: na górnym ramieniu rzymska cyfra „X”, na dolnym „P.W.Śl.”, na prawym „1922”, na lewym „1932”.

Na rewersie odznaki jest umieszczony słupek gwintowany a w górnej części wytłoczony kolejny numer odznaki.

Odznaczonym osobom wręczano zaświadczenie stwierdzające prawo do odznaki (dyplom nadania). Dyplom nadania był gotowym drukiem, gdzie dane odznaczonej osoby (stopień służbowy, imię i nazwisko) wpisywano ręcznie, dyplom podpisywał Główny Komendant Policji Woj. Śl. i przewodniczący Komisji d/s. Odznaki. Na druku była umieszczona pieczęć urzędowa Głównej Komendy Policji Województwa Śląskiego oraz numer porządkowy odpowiadający numerowi umieszczonemu na rewersie odznaki.

Odznaka Pamiątkowa Policji Województwa Śląskiego przez odznaczonych była noszona na kurtkach mundurowych na lewej piersi:

- ❖ oficerowie, 4cm poniżej guzika górnej kieszeni,
- ❖ podoficerowie i szeregowi na wysokości pomiędzy 3 a 4 guzikiem.

Odznaka Pamiątkowa posiadała miniaturkę o wymiarze 16 mm, którą odznaczone osoby mogły nosić na ubraniach cywilnych wpiętą w lewą klapę marynarki, nie dotyczyło to funkcjonariuszy Policji Śląskiej pozostających w służbie czynnej.

W przypadku zniszczenia lub zagubienia Odznaki Pamiątkowej wtórniki można było nabywać na własny koszt w wyznaczonych dwóch sklepach na terenie Województwa Śląskiego:

- ❖ *Fryderyk Tabak, KATOWICE ul. 3-go maja 29,*
- ❖ *Paweł Kabut, RYBNIK ul. Sobieskiego 38.*

Wtórniki różniły się tym, że nie posiadały na rewersie numeru kolejnego odznaki.

Łączna liczba nadanych Odznak Pamiątkowych Policji Województwa Śląskiego obecnie jest szacowana na liczbę ok. 2 500 sztuk.

Po zakończeniu II Wojny Światowej „władza ludowa” bardzo chętnie przyjęła do służby byłych funkcjonariuszy Policji Woj. Śląskiego i Policji Państwowej. Miało to na celu przeszkolenie i przekazania wiedzy praktycznej młodym funkcjonariuszom utworzonej w dniu 7 października 1944r. Milicji Obywatelskiej (MO).

Jedną z pierwszych rzeczy jaka zaskoczyła byłych policjantów, był zakaz noszenia na umundurowaniu służbowym MO orderów, odznaczeń, i odznak nadanych im w okresie II RP. Zakaz ten obejmował również Odznakę Pamiątkową Policji Województwa Śląskiego.

Dyplom nadania Odznaki Pamiątkowej st. post. Wincentemu Bógdolowi z GKP Woj. Śląskiego.

BIBLIOGRAFIA:

- ❖ Abramski A., Konieczny J., *Justycjariusze. Hetmani. Policjanci. Z dziejów służb ochrony porządku w Polsce*, Katowice 1987.
- ❖ B.K., *Obchód 10-tej rocznicy powrotu Śląska do Macierzy*, „Na Posterunku”, 1932, Nr 27 (autor artykułu posługiwał się pseudonimem).
- ❖ Buława E., Daniel R., *Świt nad Olzą*, Cieszyn 1988.
- ❖ Ciągwa J., *Autonomia Śląska (1922-1939)*, Katowice 1988.
- ❖ Dąbrowski W., *Zbiór praw konstytucyjnych i administracyjnych Województwa Śląskiego*, Katowice 1922, T.I.
- ❖ *Dziesięciolecie Służby Bezpieczeństwa w Polsce Odrodzonej*, pod red. E. Grabowieckiego, Warszawa 1925.
- ❖ *Encyklopedia Powstań Śląskich*, Opole 1982.
- ❖ Grabiński Z., *Z dziejów Policji Województwa Śląskiego w latach 1922-1939. Monografia Komisariatu Policji Województwa Śląskiego w Hajdukach Wielkich*, Chorzów 2002.
- ❖ Grześkowiak G., *Odznaka Pamiątkowa Policji Województwa Śląskiego 1922-1932*, „Odkrywca”, 2005, Nr 11 (82).
- ❖ Hostyński J., *Wielkie dni Policji Śląskiej*, „Kalendarzyk Policji Województwa Śląskiego 1939”.
- ❖ Jeziorski J., *Policja województwa śląskiego w Pierwszym dziesięcioleciu*, „Na Posterunku”, 1932, Nr 27.
- ❖ Jeziorski J., *10 lat Policji Województwa Śląskiego*, „Śląskiego Kalendarzyk Policji Województwa” 1933.
- ❖ Jeziorski J., *10 lat służby w Policji Wojew. Śl. inspektora Józefa Żółtaszka Głównego Komendanta Policji Wojew. Śląskiego*, „Kalendarzyk Policji Województwa Śląskiego”, 1937.
- ❖ Kawka W., *Policja w ujęciu historycznym i współczesnym*, Wilno 1939.
- ❖ Kayzer B., *Policja Graniczna Województwa Śląskiego (1922-1926)*, „Przegląd Policyjny”, 1992, Nr 2-3 (26-27).
- ❖ Kayzer B., *Specyfika policji województwa śląskiego w strukturze aparatu państwowego Drugiej Rzeczypospolitej*, [w:] *Rola i miejsce Górnego Śląska w Drugiej Rzeczypospolitej. Materiały sesji naukowej zorganizowanej w dniach 15-16 czerwca 1992 r. w 70-tą rocznicę przyłączenia części odzyskanego Górnego Śląska do Macierzy*, pod red. M. W. Wanatowicz, Bytom, Katowice 1995.
- ❖ Kayzer B., *Epitafia policyjne (Policja Województwa Śląskiego)*, „Przegląd Policyjny”, 1996, Nr 1 (41).
- ❖ Kayzer B., *Policja Województwa Śląskiego w latach 1922-1939 (zagadnienia organizacyjne)*, [w:] *Województwo śląskie (1922-1939). Zarys monograficzny*, pod red. F. Serafina, Katowice 1996.

- ❖ Kayzer B., *Geneza Policji Województwa Śląskiego na Śląsku „pruskim”*, „Rodowód”, 2003, Nr 10 (94),
- ❖ Kostka E., *W piętnastolecie polskiej administracji na Śląsku*, „Kalendarzyk Policji Województwa Śląskiego 1937”.
- ❖ Majer P., *Geneza Policji Państwowej*, [w:] *Rok 1918. Odrodzona Polska w nowej Europie*, pod red. A. Ajnenkiela, Warszawa 1999.
- ❖ Merkl A., *Allgemeines Verwaltungsrecht*, Wien, Berlin 1927.
- ❖ Mikitin J., *80 Lat Policji Śląskiej*, „IPA Śląsk”, 2002, Nr 1.
- ❖ Mikitin J., *Problemy organizacyjne Policji na Górnym Śląsku w okresie międzywojennym*, „IPA Śląsk”, 2002, Nr 2.
- ❖ Mikitin J., *Adam Kocur – policjant, polityk i duchowny*, „IPA Wiadomości Sekcji Polskiej”, 2004, Nr 27.
- ❖ Misiuk A., *Policja w kampanii wrześniowej. Raport Komendanta Głównego Policji Państwowej z 9 listopada 1939 r.*, [w:] *Losy policjantów polskich po 1 września 1939 r.*, pod red. P. Majera i A. Misiuka, Szczytno 1994.
- ❖ Misiuk A., *Policja Państwowa (1919-1939). Wybrane zagadnienia*, „Przegląd Policyjny”, 1994, Nr 4 (36).
- ❖ Musioł J., *Temida w III Powstaniu Śląskim*, Katowice 2001.
- ❖ Niżankowski R., *Policja województwa śląskiego w dwudziestolecie niepodległości Państwa*, „Na Posterunku”, 1938, Nr 45.
- ❖ Niżankowski R., *Policja Woj. Śląskiego w rocznicę 20-lecia Niepodległości Polski*, „Kalendarzyk Policji Województwa Śląskiego 1939”.
- ❖ *85 lat Polskiej Policji*, pod red. G. Kędzierskiej, Szczytno 2004.
- ❖ Peplowski A., *Policja Państwowa w systemie organów bezpieczeństwa Drugiej Rzeczypospolitej*, Szczytno 1991.
- ❖ *bezpieczeństwa Drugiej Rzeczypospolitej*, Szczytno 1991.
- ❖ Peplowski A., *Rozwój organizacyjny szkolnictwa policyjnego w II Rzeczypospolitej*, „Przegląd Policyjny”, 1991, Nr 1 (23).
- ❖ Rechowicz H., *Wojewoda Śląski Dr Michał Grażyński*, Katowice 1988.
- ❖ Roszkowski W., *Najnowsza historia Polski 1914-1945*, Warszawa 2003.
- ❖ Ryk J., *Sprawozdanie z działalności Policji Województwa Śląskiego przy zajmowaniu Śląska za Olzą*, [w:] *Od Zaolzia po Jaworzynę. Rewindykacje graniczne jesienią 1938 r.*, pod red. R. Kowalskiego, Nowy Targ 2004.
- ❖ Sieradzka D., *Prezydent Katowic w latach 1928-1939 Adam Kocur*, Katowice 1992.
- ❖ Skrzypek M., *Policyjne instytucje Śląska Cieszyńskiego 1918-1922*, „Kalendarz Skoczowski

2000”.

- ❖ Smolak L., *Prasa Policji Państwowej 1918-1939*, Warszawa 2003.
- ❖ Sprycha A., *Granatowi żołnierze września*, „Policja 997”, 2006, Nr 10.
- ❖ Szczurek J., *Z wielkich dni Śląska Cieszyńskiego. V. O Milicjach Ludowych w latach 1918-1920*, Cieszyn 1933.
- ❖ Szermański J., *Policja Województwa Śląskiego w latach 1922-1926*, Bielsko-Biała 1995.
- ❖ Wanatowicz M. W., *Województwo Śląskie na tle Drugiej Rzeczypospolitej*, [w:] *Województwo śląskie (1922-1939)*, pod red. F. Serafina, Katowice 1996.
- ❖ Wolny K., *Autonomia Śląska*, Mikołów 1920.
- ❖ „*Kalendarzyk Policji Województwa Śląskiego*” 1926-1939
- ❖ „*Na Posterunku*” 1924 - 1939